

הסדנה להיסטוריה חברתית

הידרופוליטיקה: מים, נפט וכוח בסעודיה

20:39 | 17.01.2015 | הסדנה להיסטוריה חברתית |

[Tweet](#)

[Pin It](#)

און ברק

האמיר צחק בניסיון לחזור ולשלוט במצב, מחה את אפו ואמר: "שמע, אבן אלהד'אל... אם מה שמטריד אותך הם המים, התבשר! במקום שלוש הבארות הקיימות נחפור לך מאה, ואם לא כאן, במקום אחר. ואתה, רק קח ושא. העניין פשוט. אל תדאג. מהיום איש לא יצמא, ואנחנו, מה שאנחנו רוצים הוא שימשיך ואדי אלעיון להיות מקום לגמלים ולבהמות לחנות בו. הידיים רוצים לחפור בוואדי, ועליכם יבוא אז כל טוב". "באלוהים", אמר אבן אלראשד, "יאריכו ימיך, מה שמעניין אותנו הם המים". (ערי המלח, עבד אלרחמאן מוניף, תרגמה מערבית: רחל חלבה)

שר החקלאות הסעודי החדש, וליד אל-חוריג'י, הודיע בחודש שעבר כי בתוך שנתיים, עד 2016, תפסיק ארצו לרכוש חיטה מתוצרת בית ותעבור להסתמך לחלוטין על ייבוא של חיטה מחו"ל. הידיעה הצנועה לכאורה, דיווח מהפורום השנתי של מועצת הדגנים הבינלאומית שהתכנסה בג'דה, שופכת אור על היסטוריה ארוכה של הפקת כוח פוליטי ממים, מלחם, ומנפט.

קשה לחשוב על מקום סביר פחות לגידול חיטה מהממלכה המדברית הסעודית. אולם גידול מסחרי של חיטה התחיל במדינה בשנות השבעים של המאה העשרים והגיע להיקפים גדולים כל כך עד כי בשלב מסוים נחשבה סעודיה ליצואנית החיטה השישית בגודלה בעולם. באקלים הסעודי הקשה והצחיח, הצריך גידול החיטה כמויות מים כפולות ומשולשות בהשוואה לחיטה הגדלה במדינות בעלות אקלים מתון יותר. מים אלו הגיעו בעיקר ממפעלי ההתפלה הסעודיים, שכמו חקלאות החיטה, גם הם היו בין פירות בוננות רווחי הנפט של העשור שאחרי 1973. עשרות מפעלי התפלה חדשים, שנבנו בעלויות של מאות מיליוני דולרים למפעל והתבססו על פי רוב על אוסמוזה – הליך בזבזני ביותר מבחינה אנרגטית, היו נדבך מרכזי בהפיכת הזהב השחור הסעודי לכוח פוליטי. במדינה שחונה ונעדרת מקורות מים זורמים כסעודיה שימש הנפט כדרך העיקרית לאספקת מי שתייה וחקלאות. ההיסטוריון טובי קרייג ג'ונס העריך כי בין 1980 ל-2005 השקיעה סעודיה כ-18% מרווחי הנפט שלה בגידול חיטה. בין שנים אלו, כמות המים לחקלאות שילשה את עצמה. הממלכה הסעודית, אחת המדינות השחונות בעולם, היא גם אחד המקומות בו נוהג תעריף המים הנמוך ביותר לצרכן (צרכנים משלמים כשלושה סנט לקוב, בעוד שעלות התפלתו של קוב מים היא \$3.20). וכאמור, סעודיה נהגה לסבסד גם את הלחם דרך תמיכתה בחקלאי החיטה.

https://blogs.haaretz.co.il/sadna/1094/ SEP OCT NOV
 14 captures 13
 22 Jan 2015 - 13 Oct 2018 2017 2018 2019 About this capture

לכיבוש ואיחוד החיג'אז, הם מצאו תשתית התפלה, ועמה מתכוון ליצירת לגיטימציה פוליטית, מן המוכן.

מעין הזמזום במכה. היסטוריה ארוכה של הפיכת מים למקור לגיטימציה

נפט התגלה בסעודיה בשנות השלושים. הסופר ואיש תעשיית הנפט הסעודי-ירדני, עבד אל-רחמאן מוניף, תיאר את הרגע הזה ביצירה המונומנטאלית "ערי המלח", שציטוט ממנה פותח מאמר זה, כרגע בו שגרת חייה של חברה מסורתית מופרת על ידי גילוי של המחצב היקר בשטחה. אולם מוניף מתאר גם את האופן בו קונה השליט את שתיקתם והסכמתם של נתיניו להפקת נפט באמצעות הבטחת הפירה של בארות וגבי מים. ואמנם, חדירת חברות הנפט התאפשרה על ידי אימוץ מבנים ומוסכמות חברתיים קיימים ולא רק על ידי שיבושם. משלחות גיאולוגיות אמריקניות, למשל, השתמשו ביכולותיהן לאתר מים כדי לזכות בזכויות לחיפוש נפט, וכאמור, גם השליטים לבית סעוד משמרים את שלטונם על ידי אספקת מים במאמצים והשקעה ניכרים. בשנים האחרונות, ריבוי טבעי מהיר ועמו עלייה חדה בצריכת המים והמזון, דוחפים את הממלכה לתור אחר חלופות בזבזניות פחות להסדרת הביטחון התזונתי של אזרחיה, כמו השקעה בחקלאות ובקרקע בסודאן ובמדינות שכנות אחרות. אולם אם סעודיה מפקידה את גידול הלחם שלה בידיים זרות, הרי שאת הקשר בין נפט למים קשה הרבה יותר לנתק. אספקת המים של הממלכה הסעודית תמשיך להתבסס גם בעתיד הנראה לעין על אנרגיה שמקורה בנפט.

באר הנפט הראשונה בדמאם, סעודיה, 1938

הנטייה הרווחת לקרוא את הכלכלה, הפוליטיקה, והחברה הסעודית רק דרך העדשות של נפט ושל אסלאם והאבי היונק את מקורותיו מהמאה השביעית גורמת לנו להחמיץ את הדהודיהן של היסטוריות קרובות יותר, כמו זו העת'מאנית, ואת חשיבותם של מקורות אנרגיה אחרים, כמו הפחם, בהכשרת הקרקע לצמיחת כלכלה ופוליטיקה סעודית מבוססת-נפט. היסטוריה כזו, של חצי האי ערב בתקופה העת'מאנית, מחדדת דווקא את חשיבותם של המים ושל הידרופוליטיקה בחוזה החברתי בין המשטר הסעודי לנתיניו, כמו גם את הקשר בין חיפוש ואספקת מים לשאיבה ומכירה של נפט.

עקבו אחרינו בפייסבוק [כאן](#) וקבלו עדכונים על עליית מאמרים חדשים

"נכתבו 11 תגובות לפוסט "הידרופוליטיקה: מים, נפט וכוח בסעודיה

1. 1
 מדען:
 בינואר, 2015, בשעה 17:21:47
- התכוונת לומר אוסמוזה הפוכה?
2. 2
 Eli Arbiv:
 בינואר, 2015, בשעה 19:19:30

14 captures

22 Jan 2015 - 13 Oct 2018

עופר .

בינואר, 2015, בשעה 12:40

עלות הפקת קוב מים היא 50 סנט או פחות בטכנולוגיות החדשות בישראל של 2012. עלות הפקת חבית (200 ליטר) נפט בערב הסעודית היא 4 דולר. אנחנו קונים אותה בין 50 ל 100 דולר. בחישוב פשוט עלות הפקת קוב מים בערב הסעודית היום היא 4 סנט עד 8 סנט. אז למה שלא יתפילו כמה שצריך מה שטוב לישראל לא טוב למדינה אחרת.

אם הממשלה שלנו חפצת חיים כדאי שתשתמש בגז כדי להתפיל מים או שתפנה משאבים למחקר על טכנולוגיות שונות להפקת אנרגיה. הנה קישור לטכנולוגיה אחת כזו <https://www.youtube.com/watch?v=WWUeBSoEnRk>

4. 4

. יוסי .

בינואר, 2015, בשעה 15:02

ציטוט:

"מכונות ראשונות להתפלת מים בג'דה כבר ב-1907. מכונות אלו, שהונעו על ידי פחם מהים השחור ומהאיים הבריטיים והתבססו על מנועי קיטור, התפילו כמאה טון מים ים... ביום..."

?איך מתפילים מי ים באמצעות מנועי קיטור

5. 5

. דורון .

בינואר, 2015, בשעה 07:19

...ע"י אידיו שמגיע ממכלי מים שמחוממים ע"י שריפת פחם

6. 6

. תמי .

בינואר, 2015, בשעה 07:40

בסעודיה גם שותחים נשים ברחוב עם מצ'טה מידי שבוע. אין שום דבר טוב שהם יעשו שיכפר על הברבריות ושנאת האדם שלהם

7. 7

. יוסי .

בינואר, 2015, בשעה 12:02

דורון, כתוב במאמר "מנועי קיטור" לא דוודים לכן שאלתי

8. 8

. אסף .

בינואר, 2015, בשעה 12:05

טענה מטופשת כמו שעופר העלה פה בתגובה 3 כבר מזמן לא ראיתי

חשבתי לנסות להסביר למה, אבל נראה לי שזה ברור למי שיש לו קצת שכל. ולעופר עצמו לא נראה לי ששווה בכלל לנסות להסביר למה יחס מחירי חבית נפט לא אומר שכל דבר אחר שומר על אותו יחס מחירים

9. 9

. במבי .

בינואר, 2015, בשעה 21:11

אסף, החישוב פשוט

העלות העיקרית של התפלה היא עלות האנרגיה. כמובן שיש עלות הקמת מפעל, והולכה אך זה זניח

אם בישראל חבית נפט בקירוב 50 דולר, ובסעודיה בקירוב 5 דולר אז מובן שעלות האנרגיה היא 1/10 בסעודיה

אם בישראל עלות התפלה היא 50 סנט לקוב, אז בסעודיה זה יהיה (בקירוב) 5 סנט לקוב, שכן הרכיב המרכזי בעלות, האנרגיה, הוא עשירית מישראל מדובר כאן בקירוב, עלות חבית קרוב יותר 60 בארץ, ועלות הנפט בסעודיה הוא 4 דולר לחבית, אבל אילו סדרי הגודל

10. 10

. אירק .

במרץ, 2015, בשעה 16:52

הבעיה היא שהאיסלאם הקיצוני שולט בנפט ואנחנו כפופים אליו וזה לרעתנו, [לפרטים נוספים](#) חייבים למצוא פתרון אחר שיהיה יותר אקולוגי וזול מנפט וכך לא נצטרך יותר להסתמך אליהם וכל אירגוני הטרור יפלו

11. 11

. Ellpeam .

ביוני, 2018, בשעה 04:08

Diuretiques Thiazidiques Acheter Pharm Canadienne Viagra Funciona Si [online cialis](#) Cialis Equivalent Naturel

הוספת תגובה משלך

שם

(אימייל (לא יוצג באתר)

אתר

https://blogs.haaretz.co.il/sadna/1094/ SEP OCT NOV
 14 captures
 22 Jan 2015 - 13 Oct 2018
 2017 2018 2019
 About this capture

לשליחת התגובה יש לפתור את התרגיל החשבוני

$1 + 4 =$

[אליעזר בן-יהודה והאופציה העברית-ספרדית בראשית המאה העשרים](#)
[התלמידים הערבים של מקנה ישראל](#)

חפש בבלוגים

הסדנה להיסטוריה חברתית

הסדנה להיסטוריה חברתית הוקמה על-ידי היסטוריונים של המזרח התיכון על-מנת לפרק, לחרוט, לשייף ולהרכיב פיסות של עבר יחד עם חלקים של המציאות העכשווית. אנו שואפים להנגיש לציבור הישראלי מחקר עדכני על האזור מתוך כוונה להשתמש בהיסטוריה ככלי של התבוננות והקשבה. המונח 'היסטוריה חברתית' משמש אותנו לא רק לציון הזרם שאליו אנחנו משתייכים בכתיבה האקדמית שלנו; הוא מבטא גם את שאיפתנו להפוך את לימוד ההיסטוריה למעשה חברתי, לפעולה שיש בה בכדי לתרום לדיון ציבורי ביקורתי. בכוננתנו לגשת לסוגיות כבדות משקל מזוויות בלתי שגרתיות ולהראות כיצד אפילו קורותיהם של עצמים תמימים ודמויות אפורות למראה מגלמים ולעתים מעצבים תהליכים פוליטיים וכלכליים רחבים במזרח התיכון. מה בכלל מקור השם 'המזרח התיכון'? כיצד קשורה צורת חיתוך הבקלאווה לטרור של המהפכה הצרפתית? כיצד קשורה המצאת הפלאפל למסע הכיבושים המצרי בסוריה? מתי ומדוע הופיעו במזרח התיכון שעונים וכיצד השפיעה דווקא טכנולוגיה מודרנית זו על יצירת "הזמן הערבי" הנינוח? כמה ברים היו באיסטנבול בסוף המאה ה-18 ומי היו לקוחותיהם? האם להטרדות מיניות יש היסטוריה? מדוע יש הרואים בכתיבי הפמיניסט המצרי הראשון גורם לתופעה זו?

על מנת לענות על שאלות אלה ורבות אחרות, אנו מציעים סדרה של מאמרים פרי עטם של טובי המומחים, מתוך רצון לעורר עניין ודיון בסוגיות שונות הקשורות במזרח התיכון ההיסטורי ובן-זמננו.

כמה מלים עלינו

און ברק

אני היסטוריון חברתי ותרבותי של מדע וטכנולוגיה המתמחה בהתפתחותם של תשתיות, סטנדרטים, מכשירים ואמצעי תקשורת, ובפוליטיקה, בתיאולוגיה ובאסתטיקה האופיים אותם. למשל, ספרי האחרון, שראה אור השנה, עוסק בקשר בין הופעת מסילת הברזל והטלגרף במצרים המודרנית לבין התפתחות ה"זמן המצרי" המושהה והבלתי מדויק. בכוננתנו ולימדתי באוניברסיטה העברית בירושלים, אוניברסיטת ליידן, אוניברסיטת ניו יורק, אוניברסיטת פרינסטון. כיום אני מרצה בכיר בחוג להיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה באוניברסיטת תל אביב.

ליאת קוזמא

אני מרצה בכירה בחוג ללימודי האסלאם והמזרח התיכון באוניברסיטה העברית בירושלים. ספרי **נשים כותבות היסטוריה** הוקדש לתנועה הפמיניסטית במרוקו של שנות השמונים והתשעים. ספרי האחרון *Policing Egyptian Women*, מבוסס על שנת מחקר בארכיון הלאומי המצרי ועוסק בהתמודדותה של המדינה המצרית במחצית השנייה של המאה התשע עשרה, עם נשים בשולי החברה. הפרויקט הנוכחי שלי עוסק במקומו של המזרח התיכון בהתגבשותן של נורמות בינלאומיות נגד סחר בנשים.

אבנר וישניצר

נולדתי וגדלתי בקיבוץ קבוצת שילר שליד רחובות אך בשנים האחרונות אני גר בירושלים ואוהב אותה בדרך כלל. כתבתי את הדוקטורט באוניברסיטת תל-אביב ואחר-כך יצאתי להשתלמויות פוסט-דוקטורט באוניברסיטת וושינגטון בסיאטל, באוניברסיטה העברית בירושלים, ובאוניברסיטת בן-גוריון בנגב. כיום אני מרצה בכיר בחוג להיסטוריה של המזרח התיכון ואפריקה באוניברסיטת תל אביב. ספרי הראשון, שייצא במהלך 2015, עוסק בתפיסות זמן וארגון זמן במזרח התיכון העות'מאני ובימים אלה אני חוקר סוגיות הקשורות לחיי הלילה באימפריה העות'מאנית.

פוסטים אחרונים בבלוג

- ["בחירות: מתוך ספרו של תאופיק אל-חכים "יומנו של תובע כפרי"](#)
- [חרב פיפיות: היסטוריה של עריפת ראשים מהמהפכה הצרפתית לדאע"ש](#)
- [?זהב העולה מהמצולות: ניצול הארץ או טיפוחה](#)
- [בין העיר לארמון](#)
- [אסיא ג'באר: פמיניסטית אסלאמית פרנקופונית, 1936-2015](#)
- [?כיצד קלטה איראן מאות אלפי פליטים במלחמת העולם השנייה ומי מבקש להשכיח זאת?](#)
- [הדוח, נשיות ואנטי-קולוניאליזם בכתיבתו של ר' בנימין בתקופת מלחמת העולם הראשונה](#)
- [התלמידים הערבים של מקנה ישראל](#)
- [הידרופוליטיקה: מים, נפט ופוח בסעודיה](#)
- [אליעזר בן-יהודה והאופציה העברית-ספרדית בראשית המאה העשרים](#)
- [מקנה ישראל – היסטוריה תלמידית](#)
- [קזבלנקה, הרובע המיוחד: אוטופיה של זנות ממוסדת](#)
- [\(מקונוה ישראל בין הפרויקט האליאנטי והפרויקט הציוני 1870-1918\)](#)
- [צינור הנפט: הון-שלטון-ביטחון](#)
- [העיר שחברה לה לחוד: היסטוריות חדשות של סביבה בנויה ואנושית בירושלים](#)
- ["רקנויאם לזמנים אחרים: אהמת האשם על "הזמן המוסלמי"](#)
- [עליית אנשי הדת באיראן](#)

https://blogs.haaretz.co.il/sadna/1094/ SEP OCT NOV
◀ 13 ▶
2017 2018 2019
[14 captures](#)
22 Jan 2015 - 13 Oct 2018 ▼ About this capture